

แบบเรียนสังคมศึกษา
วิชา **หน้าที่พลเมือง**
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗

ของกระทรวงศึกษาธิการ

แบบเรียนสังคมศึกษา

วิชาหน้าที่พลเมือง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗

ของ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่สิบเอ็ด ๑๒๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๑๖

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๒.๒๕ บาท

(ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้)

จัดพิมพ์โดยองค์การค้ำของคุรุสภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

๕๒ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ กรุงเทพมหานคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ก ๐๔๕๒๙ - ก ๐๔๕๓๐

สารบัญ

บทที่ ๑	การปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ	หน้า
บทที่ ๒	ลัทธิ เสรีภาพ และหน้าที่พลเมือง	๑๒
บทที่ ๓	การเลือกตั้ง	๒๔
บทที่ ๔	ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง	๓๘
บทที่ ๕	การเก็บภาษีอากรและการใช้จ่ายของรัฐบาล	๕๐

๓๐๖๓๖๕ ๒๕๓๑ ๒๕/๖

ก ๐๔๕๒๙

๑๒๐

บทที่ ๑

การปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ

เราได้เรียนประวัติศาสตร์ของเราในชั้นก่อน ๆ มาแล้วว่า ประเทศไทยมีการปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีจนถึงรัชกาลที่ ๗ แห่งราชวงศ์จักรี และในสมัยรัชกาลที่ ๗ บ้านเมืองของเราได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ การปกครองตามระบอบนี้มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายว่าด้วยการปกครองประเทศ เราจึงเรียกว่าการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ

โดยเหตุที่รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่สำคัญซึ่งนักกฎหมายถือว่าเป็นแม่บทของกฎหมายทั้งปวงในประเทศ เราจึงควรเรียนรู้เรื่องรัฐธรรมนูญ ประวัติย่อของรัฐธรรมนูญในประเทศไทยและการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญให้มากพอสมควร

รัฐธรรมนูญคืออะไร

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่วางระเบียบการปกครองของประเทศไว้เป็นหลักฐาน เป็นกฎหมายที่บอกให้เราทราบว่าประเทศของเรามีการปกครองในระบอบใด ใครเป็นประมุขของประเทศ ประมุขของประเทศใช้อำนาจอธิปไตย หรืออำนาจปกครองประเทศด้วยวิธีใด นอกจากนั้นยังกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ใช้อำนาจอธิปไตยไว้ด้วย และ

สิ่งที่จำเป็นอีกอย่างหนึ่งก็คือ รัฐธรรมนูญโดยทั่วไป ต้องมีบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิหน้าที่และเสรีภาพของราษฎรไว้ด้วย

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ มีความศักดิ์สิทธิ์เหนือกฎหมายอื่นใด ถ้ากฎหมายอื่นมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติในกฎหมายฉบับนั้นเป็นอันใช้บังคับไม่ได้ กล่าวง่าย ๆ ก็คือ รัฐธรรมนูญเป็นแม่บทของกฎหมายทั้งปวงในประเทศเรา และตามประเพณีการปกครองประเทศไทยที่เคยมา เวลาจะแก้ไขรัฐธรรมนูญ จะต้องถือเสียงลงมติถึงสองในสามจากสภานิติบัญญัติ ส่วนการแก้ไขกฎหมายธรรมดาอื่นใช้เสียงข้างมากเป็นมติแก้ไข การตีความตามรัฐธรรมนูญนั้นเป็นหน้าที่ของสภานิติบัญญัติหรือสภาที่บัญญัติกฎหมาย ส่วนกฎหมายธรรมดานั้นศาลเป็นผู้ตีความ เท่าที่กล่าวมานี้เธอพอจะมองเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ประวัติย่อของรัฐธรรมนูญไทย

เธอได้ทราบมาแล้วว่า ได้มีการประกาศใช้การปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญในสมัยรัชกาลที่ ๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ก่อนนั้นเรามีการปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีพระราชดำริไว้ก่อนแล้ว ดังจะเห็นได้ว่า พระองค์ได้ทรงเปลี่ยนแปลงระเบียบวิธีการปกครองบ้านเมือง โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้ตั้งกระทรวงต่าง ๆ ขึ้นบริหารราชการตามหลักสากล นอกจากนั้นยังได้ทรง

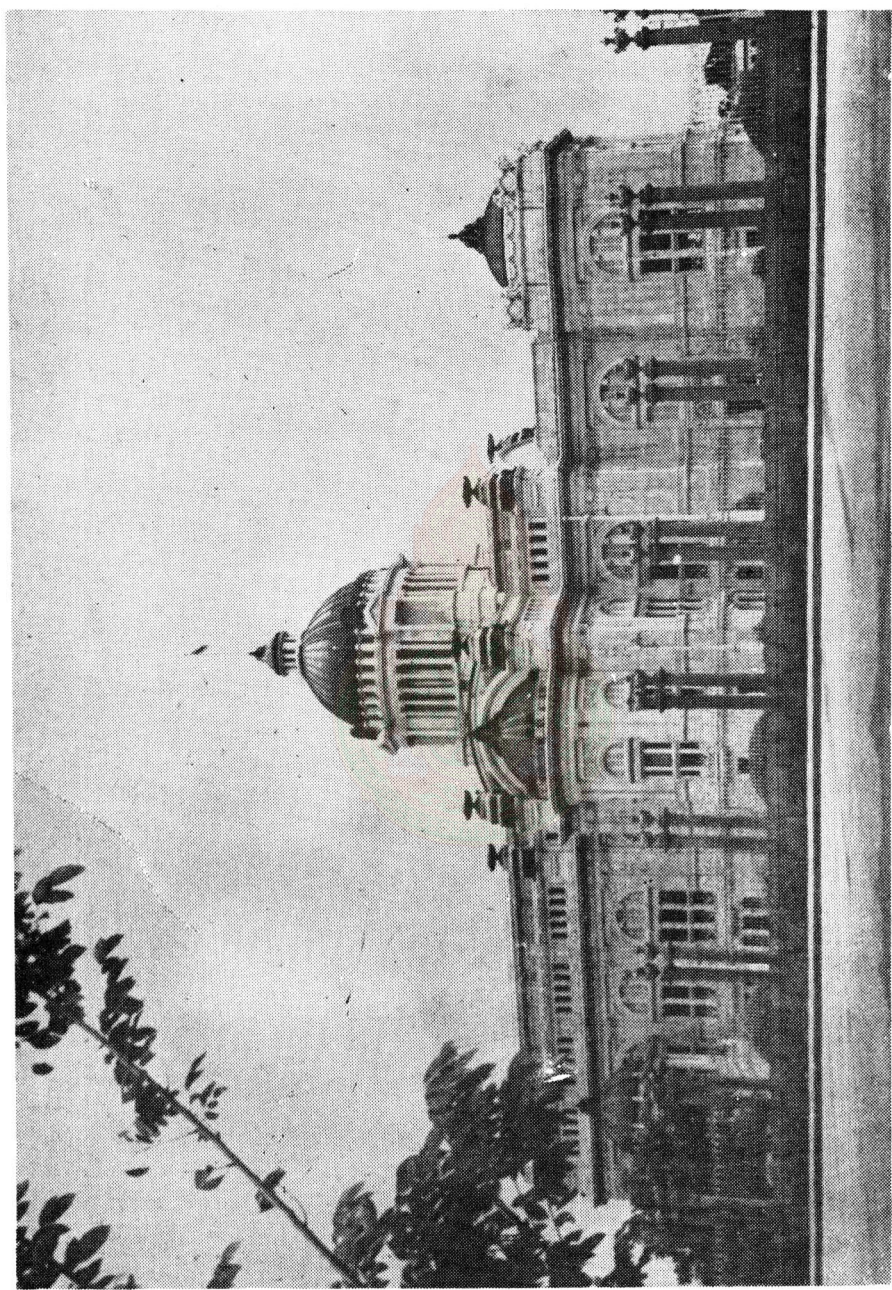
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๗

มอบหมายให้ข้าราชการผู้มีความชำนาญในการปกครองบ้านเมือง ได้เข้ามา
มีส่วนในการบริหารราชการแผ่นดินมากขึ้น พระราชกรณียกิจของพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเป็นรากฐานในการฝึกฝนให้คนไทย
รู้จักปกครองตนเองได้ดีขึ้น

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ราษฎร
ไทยยังเพิ่มการมีสิทธิ์มีเสียงในการปกครองยิ่งขึ้น การศึกษาก็เจริญ กิจการ
หนังสือพิมพ์ก็แพร่หลาย ประชาชนธรรมดาสามารถใช้สิทธิในการแสดง
ความคิดเห็นของตนได้เต็มที่ นับว่าเป็นก้าวสำคัญในการวางรากฐานการ
ปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญอีกก้าวหนึ่ง

ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นรัชกาลที่ ๗
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ราษฎรไทยมีความต้องการที่จะปกครองตนเองมากขึ้น
ดังนั้นบุคคลคนหนึ่งซึ่งเรียกตนเองว่า “คณะราษฎร” จึงได้เปลี่ยนแปลง
การปกครองในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัวก็ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชนชาวไทย พระองค์
ทรงเป็นพระมหากษัตริย์องค์แรกที่เสวยราชสมบัติในการปกครองตามระบอบ
รัฐธรรมนูญ

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงและเลิกใช้
รัฐธรรมนูญหลายฉบับ ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ
เป็นของใหม่สำหรับเมืองไทย ประชาชนชาวไทยจำเป็นต้องเรียนเรื่อง
การปกครองตนเองให้มากขึ้น จึงจะบริหารประเทศได้ตามแบบอย่างของ
ประเทศที่เจริญแล้ว นอกจากนั้นรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นในครั้งก่อน ๆ ก็ยังมี

វត្តភ្នំ

บางส่วนที่ไม่เหมาะสมกับบ้านเมืองของเราอยู่บ้าง การเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เหมาะสมจึงต้องกระทำเป็นธรรมดา

เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑ พระมหากษัตริย์ได้มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยขึ้นใช้ ดังนั้นในปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการดำเนินการปกครองประเทศ การปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยขณะนี้จึงกล่าวได้ว่ามาจากปวงชนชาวไทยก็ได้เริ่มมีบทบาทจริงจังขึ้น กล่าวคือ ประชาชนได้มีส่วนร่วมมีเสียงในการปกครองประเทศโดยการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรมาทำการใช้สิทธิออกเสียงแทนประชาชนในการออกกฎหมายควบคุมดูแลการบริหารประเทศของรัฐบาลแทนประชาชนทั้งปวง

การที่การปกครองประเทศจะดำเนินไปโดยมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และก้าวหน้าไปด้วยดีก็เพราะมีผู้แทนที่ดี มีความรู้ความสามารถที่จะใช้สิทธิออกเสียงแทนประชาชน การที่จะได้ผู้แทนที่ดีนั้นสิ่งจำเป็นที่สุดก็คือประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ของบ้านเมือง และทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมไปร่วมออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งเมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนทุกครั้ง เพราะว่าถ้าหากในการเลือกตั้งครั้งก่อนเราได้ผู้แทนไม่ปฏิบัติตามความคิดเห็นของเรา หรือตามที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนโฆษณาไว้ ชั่วระยะเพียง ๔ ปีก็มีการเลือกตั้งใหม่เราก็มีสิทธิที่จะพิจารณาเลือกผู้แทนใหม่ตามที่เราพิจารณาเห็นสมควร

หนึ่งในระบบของพรรคการเมืองเช่นในประเทศไทยดำเนินอยู่ขณะนี้ ในการเลือกผู้แทนไม่จำเป็นที่จะต้องพิจารณาตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งมากนัก เพียงแต่พิจารณานโยบายของพรรคการเมืองนั้น ๆ ก็อาจเพียงพอแล้ว เพราะถ้าพรรคการเมืองใดมีเสียงข้างมากในสภา ก็อาจจะได้รับมอบหมายให้จัดตั้งเป็นรัฐบาลปกครองประเทศ ดังนั้นการไปเลือกตัวบุคคลอาจจะทำให้เสียงแตกแยก และเราอาจจะไม่ได้รัฐบาลดำเนินการปกครองประเทศตามที่เราปรารถนา

หลักสำคัญของรัฐธรรมนูญ

ในบ้านเมืองเราได้มีรัฐธรรมนูญฉบับถาวรประกาศใช้แล้ว เราจึงจำเป็นต้องศึกษาเรื่องรัฐธรรมนูญเพื่อให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญตามสมควร กล่าวโดยทั่วไป รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องต่อไปนี้

๑. รูปของรัฐ รัฐธรรมนูญต้องบัญญัติไว้ว่า ประเทศไทยจะดำเนินกิจการของรัฐอย่างไร จะจัดให้เป็นรัฐรวม ซึ่งจะแบ่งแยกมิได้ หรือแบ่งเป็นหลายรัฐ แต่รวมกันเข้าเป็นประเทศ รัฐธรรมนูญของเราที่แล้วมาล้วนแต่กำหนดไว้ว่าประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นรัฐรวมจะแบ่งแยกไม่ได้ เพราะประเทศไทยเราเป็นมาอย่างนี้โดยตลอด

๒. ระบอบการปกครอง รัฐธรรมนูญต้องบ่งไว้ว่า การปกครองของไทยจะเป็นแบบไหน รัฐธรรมนูญของเราทั้งหมดที่เคยใช้มาแล้วบัญญัติไว้ว่าประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ

๓. ประมุขของประเทศ รัฐธรรมนูญต้องบัญญัติไว้ว่า ประมุขของประเทศทรงมีฐานะอย่างไร และทรงใช้อำนาจอธิปไตยอย่างไร

๔. สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมือง รัฐธรรมนูญต้องมีบทบัญญัติว่าพลเมืองของไทยมีสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่อย่างไร

๕. อำนาจอธิปไตย รัฐธรรมนูญต้องมีบทบัญญัติว่า อำนาจอธิปไตย มีกี่อย่าง พร้อมทั้งกำหนดหน้าที่ขององค์การที่ใช้อำนาจอธิปไตยเหล่านั้นไว้ให้ชัดเจน

๖. แผนนโยบาย รัฐธรรมนูญมักจะต้องชี้แจงให้ทราบชัดเจนว่านโยบายที่สำคัญของรัฐนั้นมีอะไรบ้าง

นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติปลีกย่อยอีกหลายอย่าง เช่น การตีความในรัฐธรรมนูญ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และบทเฉพาะกาลสำหรับรัฐธรรมนูญฉบับนั้น เป็นต้น

ความสำคัญของรัฐธรรมนูญ

เมื่อได้เรียนมาถึงตอนนี้ เธอคงเห็นแล้วว่า รัฐธรรมนูญมีความสำคัญอย่างไร และมีความจำเป็นแก่การปกครองบ้านเมืองเพียงไร ถ้าชาดรัฐธรรมนูญเสียอย่างเดียว เราก็ขาดแบบแผนที่ดีของการปกครองในประเทศ ถ้าเรามีรัฐธรรมนูญที่ไม่เหมาะสมกับสภาพของบ้านเมืองไว้ใช้เป็นแม่บทของการปกครองกิจการทุกอย่างย่อมดำเนินไปด้วยความยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อเป็นดังนี้ในเวลาร่างรัฐธรรมนูญ จึงต้องมีการศึกษาสภาพของบ้านเมือง ปัญหาของประเทศ ความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนอย่างละเอียดถี่ถ้วน ถ้าเราศึกษาเรื่องดังกล่าวนี้ให้ถูกต้อง การร่างรัฐธรรมนูญย่อมจะได้ผลดี ถ้าขาดความระมัดระวัง ผลเสียก็จะตกอยู่กับประเทศชาติในอนาคต

ข้อที่ควรจำ

แต่ก่อนนี้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชใน พ.ศ. ๒๔๗๕ คณะราษฎรได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานรัฐธรรมนูญให้เป็นหลักปกครองประเทศไทย ประเทศไทยจึงได้ชื่อว่าการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ หรือระบอบประชาธิปไตยแต่นั้นมา

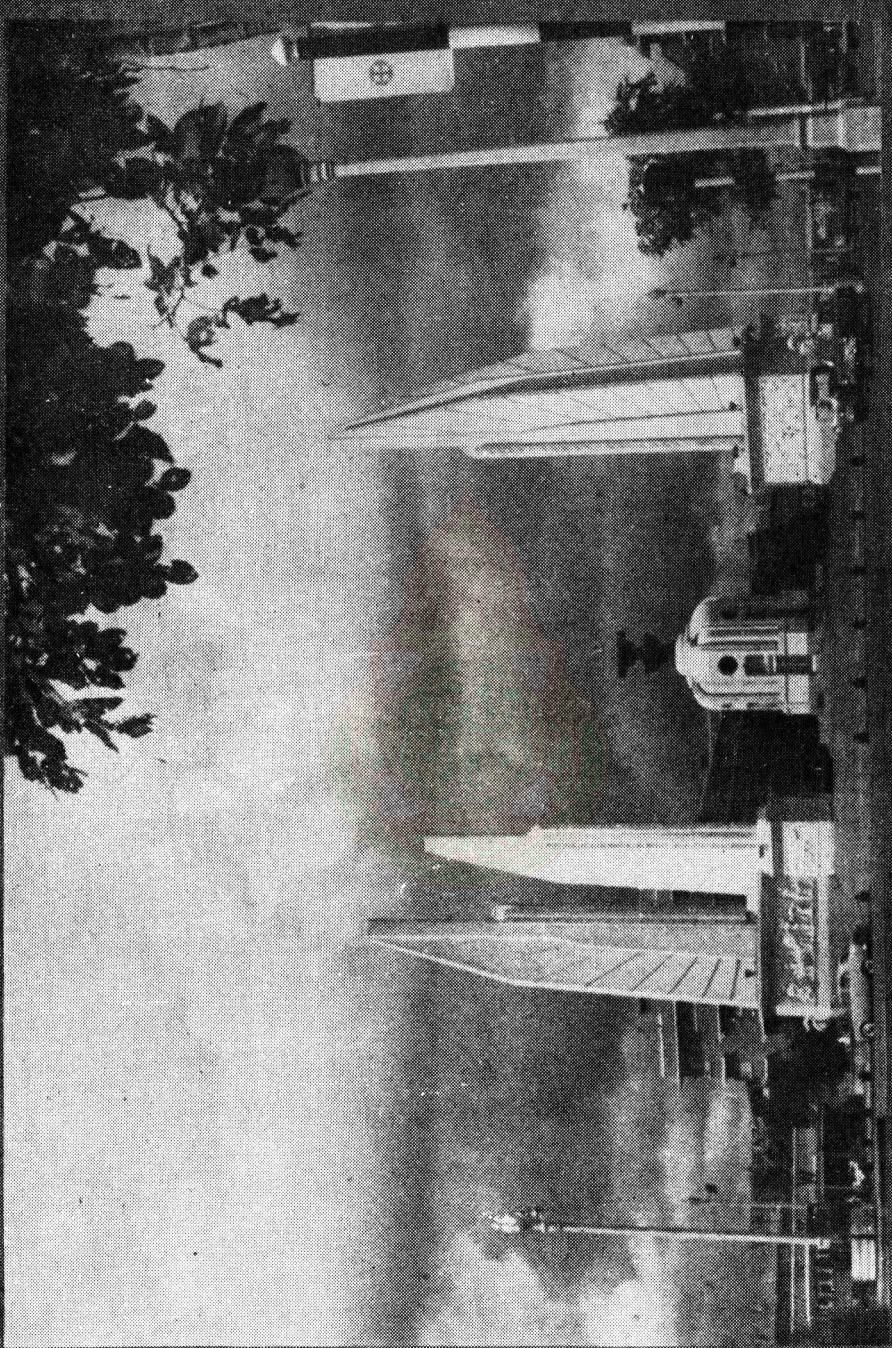
รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ได้เปลี่ยนแปลงและเลิกใช้มาแล้วหลายฉบับ เพราะมีความไม่เหมาะสม

การแก้ไขรัฐธรรมนูญมีวิธีการยากลำบากกว่ากฎหมายธรรมดา วิธีการที่จะแก้ไขจึงได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น เพราะถ้าหากมีการแก้ไขได้ง่าย ๆ ก็ย่อมจะทำให้ลดความศักดิ์สิทธิ์ไป

รัฐธรรมนูญก็มีบทบัญญัติที่สำคัญหลายประการ เช่น รูปของรัฐเป็นอาณาจักรอันเดียวกัน คือเป็นรัฐรวม จะแบ่งแยกไม่ได้ มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ ซึ่งใครจะละเมิดไม่ได้ พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงใช้อำนาจอธิปไตยทางสภานิติบัญญัติ ทางคณะรัฐมนตรี และทางศาล และประการที่สำคัญที่สุดก็คือ รัฐธรรมนูญจะต้องระบุถึงสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมืองไว้โดยแจ่มแจ้ง

กิจกรรมที่ควรทำ

- ให้นักเรียนช่วยกันหาภาพหรือเขียนภาพติดป้ายประจำชั้น หรือ สมุดภาพเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ เช่น พระบรมฉายาลักษณ์รัชกาล

അവസരം
കൊടുക്കുക
എന്നുമാത്രം
പര്യാപ്തമാണ്

ที่ ๗ ภาพรัฐธรรมนูญ อhurstavriy ประเทศไทย สถานิติบัญญัติ
คณะรัฐมนตรี ศาล

๒. ให้นักเรียนช่วยกันร่างข้อปฏิบัติสำหรับชั้น เพื่อให้การปกครอง
ชั้นของครูเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย
๓. ให้นักเรียนอภิปรายเรื่องระบอบการปกครองของไทย

คำถาม

๑. การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชแตกต่างกับการปกครอง
ระบอบรัฐธรรมนูญอย่างไร
 ๒. รัฐธรรมนูญ คืออะไร มีความสำคัญอย่างไร
 ๓. บทบัญญัติสำคัญ ๆ ของรัฐธรรมนูญ มีอะไรบ้าง
 ๔. อำนาจอธิปไตย คืออะไร พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนี้อย่างไร
 ๕. เหตุใดการร่างรัฐธรรมนูญจึงต้องใช้เวลาานานพอสมควร
-

บทที่ ๒

สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่พลเมือง

ดังได้กล่าวมาแล้วว่ารัฐธรรมนูญ มักจะมีบทบัญญัติว่าด้วย สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของพลเมืองไว้เสมอ สิทธิหน้าที่บางอย่างก็เขียนไว้ให้เห็น ชัดเจน บางอย่างก็ไม่ได้บันทึกไว้เป็นหลักฐาน แต่ประชาชนชาวไทยก็ ย่อมมีสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ตามขนบธรรมเนียมของการปกครองที่เคย ปฏิบัติกันมา ในบทนี้เธอจะได้เรียนเรื่องสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ อย่าง ละเอียดต่อไป

สิทธิ แปลว่าอำนาจอันชอบธรรม หมายความว่า การที่บุคคลเป็น พลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งนั้น คนคนนั้นย่อมมีอำนาจอันชอบธรรม ในฐานะที่เป็นพลเมือง สิทธิอันนี้เป็นสิ่งที่ประชาชนมีอยู่ประจำตัว บุคคล หนึ่งจะมาลบล้างสิทธิของประชาชนโดยไร้เหตุผลไม่ได้

สิทธิที่กล่าวมานี้ ถือว่าเป็นอำนาจอันชอบธรรมของประชาชนพลเมือง ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หากคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือละเมิดกฎหมาย ย่อมได้รับโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิของเขาย่อมถูกจำกัดหรือตัดทอนลงไปตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

เสรีภาพ หมายถึงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามสิทธิที่มีอยู่ กล่าว คือ เมื่อประชาชนมีสิทธิแล้วก็ย่อมมีเสรีภาพตามไปด้วย แต่เสรีภาพของคน ก็ต้องมีขอบเขตจำกัด คือจะมีเสรีภาพมากจนถึงขนาดไปรุกรานสิทธิของคนอื่น

ไม่ได้ หรือบุคคลจะไขเสรีภาพของตนไปก่อนความสงบหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมืองไม่ได้

ในสังคมประชาธิปไตย เรายอมรับนับถือกันว่า คนทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ขาดิกำเนิดก็ดี ยศศักดิ์ก็ดี ฐานะทางการเงินก็ด้อยไม่ทำให้บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพมากน้อยกว่ากัน

หน้าที่ หมายถึงกิจที่จะต้องทำ ในฐานะที่เกิดมาเป็นคนไทย หรือเป็นพลเมืองของประเทศไทย จะต้องทำหน้าที่บางประการที่จะต้องทำตามที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้ จะละเลยหาได้ไม่ ในสังคมประชาธิปไตยถือกันว่า หน้าที่เป็นของคู่กับสิทธิเสรีภาพ มีความสำคัญมาก จะถือว่ามีสิทธิเสรีภาพ แต่ไม่พยายามปฏิบัติหน้าที่หาได้ไม่

สิทธิของชนชาวไทย

สิทธิของชนชาวไทย ตามที่รัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ได้บัญญัติไว้มีดังต่อไปนี้

๑. สิทธิที่จะได้รับความเสมอภาค หมายความว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน บุคคลใดจะถือเอาฐานันดรศักดิ์ โดยกำเนิด โดยการแต่งตั้ง หรือโดยประการอื่นของตนมาอ้างเพื่อให้เกิดสิทธิพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ดังนั้น คนไทยทุกคนจึงอยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมายด้วยความเสมอภาคกัน

๒. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ ประชาชนย่อมมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตน ผู้ใดจะไปละเมิดสิทธิโดยไม่มีเหตุผลตามสมควรไม่ได้ นอกจาก

สิทธินี้จะคลุมถึงทรัพย์สินสมบัติที่เป็นสิ่งของแล้ว ยังคลุมไปถึงทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง เช่นลิขสิทธิ์ได้ด้วย

๓. สิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ เมื่อประชาชนเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการ ปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ได้ แต่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้

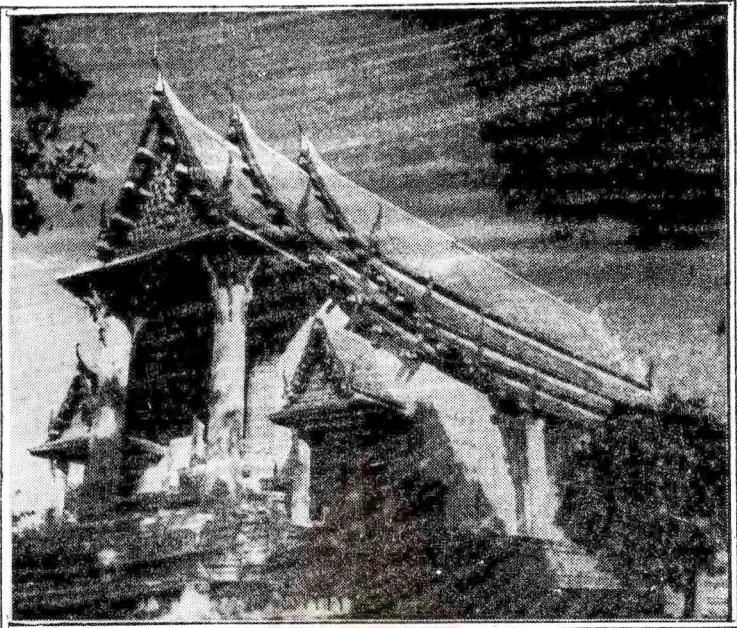
๔. สิทธิในครอบครัว กฎหมายย่อมให้ความคุ้มครองแก่ครอบครัวและรับรองความเป็นภรรยาสามี ความเป็นบิดามารดาและบุตร และความเป็นทายาทในกองมรดกของคนทุกคน ผู้ใดจะเพิกถอนความเกี่ยวพันในครอบครัวโดยมิได้รับการยินยอมกันไม่ได้

๕. สิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคล หน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลย่อมมีฐานะตามกฎหมายคล้ายคลึงกับบุคคลธรรมดา หากหน่วยราชการดังกล่าวไปละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนเข้า ประชาชนย่อมมีสิทธิฟ้องร้องหน่วยราชการนั้น ๆ ได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เสรีภาพของประชาชนชาวไทย

เมื่อประชาชนมีสิทธิหลายประการดังกล่าวมาข้างต้น ประชาชนย่อมมีเสรีภาพที่จะกระทำการตามสิทธิของตนได้ เสรีภาพที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

๑. เสรีภาพในการนับถือศาสนา ทุกคนย่อมมีเสรีภาพที่จะเลือกนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่งก็ได้ และการเลือกนับถือศาสนา นั้น จะไม่ทำให้ขาดสิทธิอย่างอื่นไป นอกจากนี้ประชาชนยังมีเสรีภาพที่จะประกอบพิธีทางศาสนาของตนได้เต็มที่ เว้นไว้แต่ว่า การประกอบพิธีที่กระทำนั้น ทำนอกเหนือ

โบสถ์พระพุทธศาสนา

สุเหร่าอิสลาม

โบสถ์คริสต์เตียน

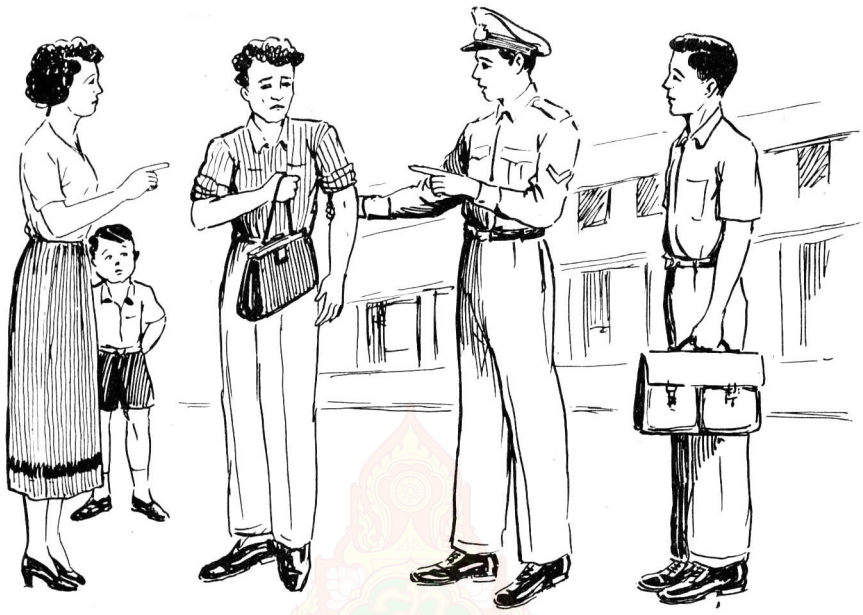
บทบัญญัติของศาสนา หรือไปทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ตัวอย่างเช่นจะทำพิธีบวงสรวง มีการกราบไหว้บูชา แห่แห่นที่ไม้ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองที่ย่อมกระทำได้

๒. เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา ประชาชนในสังคมประชาธิปไตย ย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเปิดเผย แต่เสรีภาพเช่นนี้ก็ย่อมมีขอบเขตว่า ในการแสดงความคิดเห็นนั้นจะต้องไม่เป็นการกระทำให้ผู้อื่นเสียหาย หรือก่อกวนความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

๓. เสรีภาพในการศึกษาอบรม ประชาชนย่อมมีเสรีภาพที่จะเลือกศึกษาวิชาการได้ตามความสามารถและความเหมาะสมของตน แต่ประชาชนจะใช้เสรีภาพในการไม่ศึกษาเล่าเรียนเลยไม่ได้ เพราะตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาชั้นนั้น มีบทบัญญัติไว้ว่า เด็กไทยทุกคนที่มีอายุย่างเข้าปีที่ ๘ จะต้องเข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาจนถึงอายุย่างเข้าปีที่ ๑๕ เว้นแต่จะสอบไล่ได้จบระดับการศึกษาภาคบังคับแล้ว

๔. เสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะ ในภาวะที่บ้านเมืองเป็นปกติ ประชาชนย่อมมีเสรีภาพที่จะมาประชุมกันเพื่อปรึกษาหารือกัน หรือเพื่อจะทำงานร่วมกันได้ หากการประชุมนั้นไม่มีความมุ่งหมายที่จะทำความเดือดร้อนหรือทำความเสียหายให้แก่ผู้อื่น

๕. เสรีภาพในการตั้งสมาคม บุคคลที่มีความคิดเห็นร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมมีเสรีภาพที่จะรวมกันจัดตั้งสมาคมขึ้น และดำเนินการตามความ

มุ่งหมายของตน การตั้งสัจมาคมนี้อาจต้องทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย เช่นต้องไปขอ อนุญาตต่อเจ้าพนักงาน และปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับเรื่อง นี้ด้วย

๖. เสรีภาพในร่างกาย ประชาชนย่อมมีเสรีภาพเหนือร่างกายของตน จะใช้ร่างกายของตนในทางที่ชอบได้เสมอ บุคคลอื่นจะไปทำร้ายร่างกายของ เขาไม่ได้ เจ้าพนักงานจะจับคนไปกักขังตามชอบใจไม่ได้ หากมีการจับกุมก็ ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย ส่วนการเกณฑ์แรงงานให้ไปทำกิจการ ใด ๆ อันเป็นประโยชน์สาธารณะนั้น ทางราชการก็ต้องกระทำโดยอาศัย อำนาจแห่งกฎหมายด้วย

๗. เสรีภาพในทรัพย์สิน คนทุกคนย่อมมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตน ผู้อื่นจะไปล่วงละเมิดในกรรมสิทธิ์ของเขาไม่ได้ นอกจากนั้นบุคคลยังมีเสรีภาพ ในการใช้ การซื้อขาย หรือการโอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินของตนได้

๘. เสรีภาพในเคหสถาน คนไทยทุกคนย่อมมีเสรีภาพในการครอบครอง บ้านเรือนของตนได้เต็มที่ คนอื่นจะล่วงล้ำเข้าไปในบ้านเรือนของเขาไม่ได้ แม้แต่เจ้าพนักงาน ถ้าจะเข้าไปตรวจค้นหรือสอบสวนการกระทำผิด ก็ต้อง ปฏิบัติตามกฎหมายแห่งกฎหมาย

๙. เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร บุคคลย่อมมี เสรีภาพที่จะเลือกถิ่นที่อยู่ของตนเองได้เต็มที่ ถ้าอยู่ในที่ใดที่หนึ่งแล้วรู้สึก ว่าไม่มีความสุข เขาย่อมมีเสรีภาพที่จะโยกย้ายไปอยู่ที่อื่นได้ แต่การเลือกที่อยู่

ก็จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น ไม่ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ดินสาธารณะ หรือไม่เข้าไปครอบครองที่ดินของผู้อื่น เป็นต้น

๑๐. เสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพ บุคคลย่อมมีเสรีภาพที่จะเลือกทำมาหากินได้ตามความพอใจของตน แต่การประกอบอาชีพนั้นๆ จะต้องไม่เป็นการละเมิดกฎหมาย หรืออาชีพบางอย่างที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ว่า ผู้ประกอบอาชีพจะต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การเป็นทนายความหรือนายแพทย์จะต้องมีประกาศนียบัตรรับรอง เมื่อมีกฎหมายบังคับไว้เช่นนั้น ผู้ที่ไม่มีคุณสมบัติจะไปเลือกประกอบอาชีพนั้น ๆ ตามอำเภอใจของตนไม่ได้

๑๑. เสรีภาพในการร้องทุกข์ ถ้าประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง เขาย่อมมีเสรีภาพที่จะร้องทุกข์ต่อผู้มีอำนาจเหนือได้ แต่การร้องทุกข์นั้น จะต้องเป็นไปตามระเบียบและวิธีการที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

หน้าที่ของประชาชนชาวไทย

เมื่อชาวไทยมีสิทธิและเสรีภาพมากมายดังกล่าวมาแล้ว ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่ประชาชนต้องมีหน้าที่ที่จะปฏิบัติ หน้าที่ซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าทุกคนต้องปฏิบัติมีดังต่อไปนี้

๑. หน้าที่รักษาไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การปกครองตามระบอบนี้ได้มีบทบัญญัติไว้ชัดเจนในรัฐธรรมนูญ ผู้ใดจะคิดเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นไปตามระบอบอื่น ย่อมต้องได้รับโทษตามกฎหมาย นอกจากนั้นในฐานะที่เราเป็นพลเมืองเราต้อง

ป้องกันและขัดขวางไม่ให้ผู้หนึ่งผู้ใดเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นระบอบอื่นด้วย

๒. หน้าที่เคารพกฎหมาย ประชาชนทุกคนต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะกฎหมายต่างๆ นั้น ย่อมบัญญัติขึ้นเพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยความเป็นสุข ประชาชนจะละเมิดกฎหมายโดยอ้างว่าไม่รู้กฎหมายไม่ได้ ดังนั้นหน้าที่ของเราก็คือ ต้องรู้กฎหมายที่สำคัญ ๆ และปฏิบัติตามให้ถูกต้อง

๓. หน้าที่ป้องกันประเทศและช่วยเหลือราชการอย่างอื่นตามความจำเป็น ประเทศไทยเป็นประเทศเอกราช ดังนั้นชาวไทยจึงมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายของไทย ประเทศอื่นจะรุกรานหรือบังคับข่มขู่ให้ชาวไทยทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความต้องการของเขาไม่ได้ ถ้าบ้านเมืองของเราถูกรุกราน ประชาชนชาวไทยก็มีหน้าที่ต้องช่วยกันป้องกันประเทศทุกคน ในเวลาบ้านเมืองเป็นปกติสุข ชายไทยต้องเข้ารับราชการทหารตามข้อบังคับแห่งกฎหมาย นอกจากนั้นเวลาที่ทางราชการต้องการความช่วยเหลือจากประชาชนเป็นกรณีพิเศษ ประชาชนก็มีหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือทางราชการเพื่อความสงบเรียบร้อยและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศด้วย

๔. หน้าที่เสียภาษีอากร ในการดำเนินงานของรัฐบาลนั้น จำต้องมีค่าใช้จ่ายอยู่มากมาย รัฐบาลย่อมต้องเก็บภาษีอากรจากประชาชนเพื่อไปใช้จ่ายในทางที่จำเป็นและในทางที่เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง ดังนั้นประชาชนจึงมีหน้าที่ที่จะต้องเสียภาษีให้แก่รัฐบาลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ควรละเลยหลีกเลี่ยงด้วยประการใด ๆ

๕. หน้าที่รับการศึกษาอบรมในระดับการศึกษาภาคบังคับ ตามที่ได้มีกฎหมายกำหนดไว้

หน้าที่ทั้งห้าดังกล่าวมานี้ เป็นหน้าที่ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ว่า ทุกคนต้องกระทำ เขาควรเรียนรู้หน้าที่เหล่านี้ไว้ให้ดี และนำไปปฏิบัติตามทั้งในปัจจุบันนี้ และเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ข้อที่ควรจำ

สิทธิ หมายถึงอำนาจอันชอบธรรมในฐานะที่เป็นพลเมือง ใครจะลบล้างโดยไร้เหตุผลไม่ได้ เช่น สิทธิที่จะได้รับความเสมอภาค สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองกรรมสิทธิ์ สิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และสิทธิในครอบครัว

เสรีภาพ หมายถึงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามสิทธิที่มีอยู่ เพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เสรีภาพของพลเมืองต้องมีขอบเขตจำกัดเสรีภาพที่สำคัญ มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา เสรีภาพในการศึกษาอบรม เสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะ เสรีภาพในร่างกาย เสรีภาพในทรัพย์สิน เสรีภาพในการเลือกประกอบอาชีพ

หน้าที่ หมายถึงกิจที่พลเมืองจะต้องทำ จะละเลยไม่ได้ หน้าที่ที่สำคัญคือหน้าที่รักษาไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย หน้าที่เคารพกฎหมาย หน้าที่ป้องกันประเทศ หน้าที่เสียภาษีอากร และหน้าที่รับการศึกษาอบรมในระดับการศึกษาภาคบังคับ

กิจกรรมที่ควรทำ

๑. ส่งเสริมให้นักเรียนไปดูการเสียบัตรอาชีพากร ณ ที่ว่าการอำเภอ ศาลาเทศบาล การคัดเลือกทหาร การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ
๒. ให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างการกระทำของบุคคลที่ใช้เสรีภาพเกินขอบเขตจำกัด
๓. ให้นักเรียนอภิปรายเรื่องเสรีภาพแต่ละหัวข้อพอเข้าใจ

คำถาม

๑. นักเรียนมีเสรีภาพภายในขอบเขตจำกัด หมายความว่าอย่างไร
 ๒. เสรีภาพในการพูด หมายความว่าอย่างไร
 ๓. นักเรียนมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ อะไรบ้าง
 ๔. ทำไมจึงต้องกำหนดให้พลเมืองมีหน้าที่ด้วย
 ๕. เมื่อมีใครละเมิดเสรีภาพของเรา เราควรจะทำอย่างไร ทำไมจึงต้องทำเช่นนั้น
-

บทที่ ๓

การเลือกตั้ง

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักสำคัญอยู่ว่า ต้องเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ที่กล่าวมานี้หมายความว่า ในประเทศประชาธิปไตย ผู้ถูกปกครองคือประชาชนทั่วทั้งประเทศ ผู้ปกครองคือผู้ที่ประชาชนมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง และการปกครองนั้นจะต้องกระทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด ถ้าผู้ปกครองคนใดไม่ดำเนินการปกครอง เพื่อประโยชน์ของประชาชนแล้ว ประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะงดเว้นไม่ให้อำนาจแก่บุคคลเหล่านั้นทำการปกครองประเทศต่อไป

การปกครองประเทศนั้นประชาชนทุกคนจะทำการปกครองพร้อมกันย่อมไม่ได้ ประชาชนจำเป็นต้องเลือกบุคคลที่ตนเห็นสมควร เข้ามาทำการปกครองประเทศตามเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ด้วยเหตุดังนี้จึงต้องมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้ามาใช้สิทธิและออกเสียงแทนประชาชนทั่วประเทศ ผู้แทนราษฎรจึงเป็นคนที่มีความสำคัญต่อการปกครองของประเทศอยู่เป็นอันมาก

ชื่อของผู้แทนราษฎรก็บ่งอยู่ชัดเจนแล้วว่า เป็นผู้แทนของราษฎรที่เลือกตั้งเข้ามาเพื่อใช้อำนาจและหน้าที่แทนคนส่วนใหญ่ ถ้าผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่ดีและถูกต้องกับความต้องการของประชาชน เขาก็ย่อมได้รับเลือกตั้งให้เป็น

ผู้แทนราษฎรในสมัยต่อไป ถ้าผู้แทนราษฎรคนใดไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประชาชนต้องการ เขาก็อาจไม่ได้รับเลือกตั้งในสมัยต่อไป

ก่อนที่จะกล่าวถึงการเลือกตั้ง ใคร่ขอกล่าวถึงสถานที่ที่ผู้แทนมาปฏิบัติงานไว้สักเล็กน้อย เพราะมิฉะนั้นแล้วจะไม่เข้าใจว่าผู้แทนเขามาทำงานกันที่ใด สถานที่ที่ผู้แทนราษฎรมาปฏิบัติงานนั้น เรียกว่าสภาผู้แทนราษฎร แต่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้มิได้กำหนดให้มีสภาผู้แทนราษฎรแต่อย่างเดียว ยังกำหนดให้มีสภาอีกสภาหนึ่งเรียกว่าวุฒิสภา คำที่ใช้เรียกวุฒิสภาและสภาผู้แทนก็คือรัฐสภา

วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน สมาชิกวุฒิสภามีจำนวนสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดคราวละหกปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งประชาชนเลือกมาแต่ละจังหวัดและจังหวัดใดจะมีผู้แทนกี่คนนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนพลเมืองในจังหวัดนั้น ๆ แต่อย่างน้อยก็มีผู้แทนจังหวัดละ ๑ คน ขณะนี้ผู้แทนราษฎรทั่วประเทศมี ๒๑๙ คน สมาชิกภาพของผู้แทนโดยปกติแต่ละครั้งมีระยะเวลาสี่ปี นับแต่วันเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรก

การเลือกตั้งที่สำคัญในประเทศของเราได้แก่การเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ถ้าบ้านเมืองของเราอยู่ในภาวะปกติ ประชาชนคนไทยที่บรรลุนิติภาวะและมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ก็จะมีสิทธิและหน้าที่ออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรตามเวลาที่กฎหมายกำหนดให้

ความสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่า ประชาชนทั้งหมดจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศพร้อมกันไม่ได้ เราจะต้องมีการเลือกตั้งบุคคลจำนวนหนึ่งเข้าไปทำการปกครองประเทศแทนตัวของเรา ถ้าเราเลือกตั้งคนไม่ดีเข้าไปแทนตัวเรา การปกครองประเทศอาจจะล้มเหลว หรือมีข้อบกพร่องด้วยประการต่าง ๆ

สำหรับประเทศไทย เสด็จได้ทราบมาแล้วว่า การเลือกตั้งที่สำคัญได้แก่ การเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ตามปกติผู้แทนราษฎรจะทำหน้าที่แทนราษฎรในรัฐสภา กล่าวคือผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้ที่มีส่วนในการออกกฎหมายที่นำมาใช้บังคับคนทั่วประเทศ นอกจากนี้ผู้แทนราษฎรยังมีหน้าที่ควบคุมดูแลนโยบาย และการปกครองของประเทศด้วย ผู้แทนราษฎรแต่ละคนจึงมีความสำคัญอยู่เป็นอันมาก ผู้ที่จะได้รับเลือกตั้งจึงควรเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติ กล่าวคือควรเป็นคนมีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติดี มีความขยันขันแข็ง และมีความต้องการที่จะรับใช้ประชาชนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

สำหรับต่างประเทศบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา เขามีการเลือกตั้งบุคคลหลายประเภท เช่น เลือกตั้งประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี ผู้ว่าราชการรัฐและสมาชิกรัฐสภา บุคคลที่เขาเลือกตั้งไปดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ล้วนแต่มีความสำคัญต่อการปกครองประเทศของเขาทั้งสิ้น ดังนั้นเขาจึงต้องดูแลให้การเลือกตั้งของเขาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยยุติธรรม และให้ได้ผลดีต่อประชาชนส่วนใหญ่มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

การมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

ที่กล่าวว่าคุณเลือกตั้งได้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ นั้น มิได้หมายความว่า
 ประชาชนทุกคนไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะคนดีหรือคนวิกลจริตจะมีสิทธิ
 ออกเสียงเลือกตั้งเหมือนกัน กฎหมายย่อมบัญญัติไว้ว่า ผู้มีสิทธิออกเสียง
 เลือกตั้งจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไร ผู้ที่ขาดคุณสมบัติย่อมไม่มีสิทธิออกเสียง
 เลือกตั้ง เหตุที่ต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้น ก็เพราะว่าต้องการให้มีการ
 เลือกตั้งที่ละเอียดรอบคอบ ผู้เลือกตั้งต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติพอที่จะไว้วางใจ
 ได้ว่าเป็นผู้มีความคิดเห็นความอ่านดีพอสมควร

การกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งนั้นแตกต่างกันไปตาม
 กาลสมัยและความนิยมของประเทศ โดยทั่วไปแล้วมักจะมีการกำหนดคุณสมบัติ
 ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งดังต่อไปนี้

๑. ความเป็นพลเมืองของประเทศ หมายความว่าผู้มีสิทธิออกเสียง
 เลือกตั้งในประเทศใดจะต้องเป็นพลเมืองของประเทศนั้น คนไทยเท่านั้นจึงจะมี
 สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในประเทศไทย ชาวต่างชาติถึงแม้จะมีความสามารถดี มี
 คุณสมบัติอย่างอื่นครบถ้วน ก็หาไม่มีสิทธิในการเลือกตั้งในประเทศไทยไม่

๒. อายุ ประเทศต่าง ๆ มักนิยมกำหนดอายุของผู้เลือกตั้งไว้ว่า ผู้ที่
 บรรลุนิติภาวะเท่านั้นจึงจะมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่ง
 ราชอาณาจักรไทยได้กำหนดอายุไว้ว่าชาวไทยที่มีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ จึงจะมีสิทธิ
 ออกเสียงเลือกตั้ง

๓. การกำหนดถิ่นที่อยู่ ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง คน ๆ หนึ่งย่อมมีสิทธิออกเสียงเพียงครั้งเดียว คนที่อยู่ในถิ่นที่อยู่แห่งหนึ่งย่อมมีสิทธิออกเสียงเฉพาะในท้องถิ่นนั้น จะเที่ยวไปออกเสียงในที่ต่าง ๆ ตามอำเภอใจไม่ได้

๔. ความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจ บัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็บัญญัติไว้ว่า คนที่มีร่างกายและจิตใจสมบูรณ์เท่านั้นจึงจะมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ คนที่หูหนวกทั้งสองข้าง และเป็นใบ้ ซึ่งไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง หรือคนวิกลจริตหรือมีสติพันเพื่อย่อมไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ที่มีบทบัญญัติห้ามไว้เช่นนี้ เธอคงเดาออก ว่ามีเหตุผลอย่างไร

๕. ข้อกำหนดอื่น ๆ บางประเทศมีการกำหนดว่า อนุญาตให้เฉพาะผู้ที่รู้หนังสืออ่านออกเขียนได้เท่านั้น จึงจะให้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง แต่ประเทศไทยเรา ไม่เคยมีข้อกำหนดเช่นนั้น แต่เรามีข้อกำหนดอย่างอื่นหลายอย่าง เช่น ห้ามไม่ให้ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช ออกเสียงเลือกตั้งเพราะถือว่า เราแยกกิจการฝ่ายศาสนาและฝ่ายบ้านเมืองออกจากกันอย่างเด็ดขาด นอกจากนั้นยังมีการกำหนดว่า ไม่ให้ผู้ที่อยู่ในระหว่างต้องโทษถูกคุมขังมีสิทธิเลือกตั้ง ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะต้องการไม่ให้คนที่ทำผิดกฎหมายมามีส่วนในการบริหารบ้านเมือง

เรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการเลือกตั้งนี้ยังมีข้อปลีกย่อยอีกหลายอย่าง ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง รัฐบาลมักประกาศให้ประชาชนทราบหลักเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างละเอียด ดังนั้นประชาชนจึงควรเอาใจใส่ต่อคำประกาศของรัฐบาลอยู่เสมอ

หน่วยเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง

นอกจากกฎหมายจะกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งแล้ว กฎหมายยังกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งคู่กันไปด้วย กล่าวโดยทั่วไปผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งจะต้องมีคุณสมบัติเท่ากับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างน้อย บางทีก็มีการเพิ่มข้อบังคับว่า ผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติสูงกว่าเป็นบางประการ ตัวอย่างที่สำคัญได้แก่

๑. การกำหนดพื้นความรู้ กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของเราไม่ได้กำหนดพื้นความรู้ทางการศึกษาของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง แต่ก็กำหนดไว้ว่าผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งจะต้องจบการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง การเลือกตั้งในปัจจุบันของเราก็มีการกำหนดว่า ผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งจะต้องมีความรู้สอบไล่ได้ชั้นประถมศึกษา ๔ หรือเทียบเท่าตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

๒. การกำหนดอาชีพของผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง ข้าราชการประจำย่อมเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ในฐานะที่เป็นพลเมืองคนหนึ่ง ข้าราชการหรือข้าราชการส่วนท้องถิ่นจะไปสมัครรับเลือกตั้งโดยที่ตนยังดำรงตำแหน่งทางราชการอยู่ไม่ได้เป็นต้น

๓. การกำหนดอายุ ในบางครั้งหรือในบางประเทศ ก็มีการกำหนดอายุของผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งให้สูงกว่าอายุของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ปัจจุบันนี้รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

ระเบียบและวิธีการในการเลือกตั้ง

กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งย่อมบัญญัติไว้ว่า จะต้องมีการเลือกตั้งเมื่อใด ผู้ได้รับเลือกตั้งจะเข้าไปปฏิบัติงานได้นานเท่าใด และเมื่อมีการเลือกตั้งใหม่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งจะต้องปฏิบัติตนเช่นใด ตามบทระเบียบและวิธีการเกี่ยวกับการเลือกตั้งมักต้องทำเป็นขั้น ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ต้องมีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง ในพระราชกฤษฎีกานั้นต้องระบุระยะเวลาสมัครรับเลือกตั้ง กำหนดวันเลือกตั้ง และกำหนดสถานที่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งไปยื่นใบสมัครได้ ณ ที่ใด ในเวลาใด

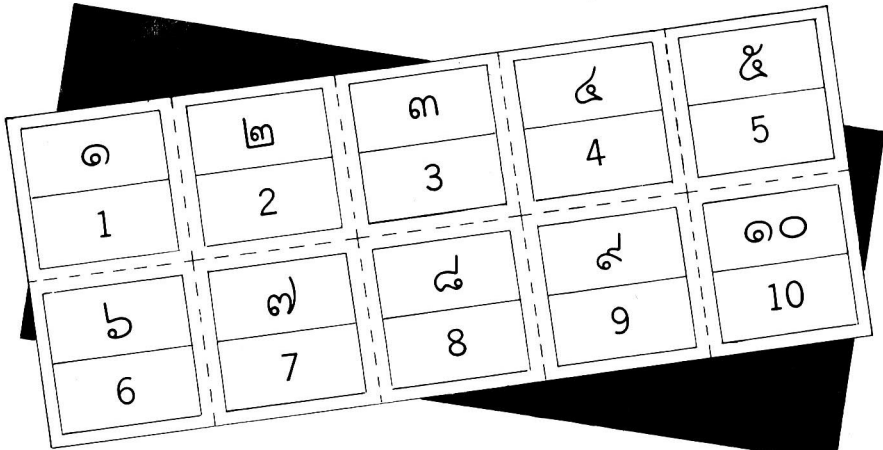
๒. ต้องมีการกำหนดว่า จังหวัดใดจะมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรได้ที่คน

๓. จะต้องมีการกำหนดวันเลือกตั้ง เพื่อให้ราษฎรทราบว่า วันใดเป็นวันที่ตนจะต้องไปลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง การกำหนดวันนี้มักกำหนดให้เป็นวันเดียวกันทั่วทั้งประเทศ

๔. ต้องมีการประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เจ้าพนักงานประจำท้องที่จะเป็นผู้รวบรวมรายชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น และคัดรายชื่อเหล่านั้นออกประกาศให้ประชาชนทราบ ประชาชนที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งควรไปดูบัญชีในท้องที่ของตน เพื่อจะได้ทราบว่าตนเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่มีชื่อของตนในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ก็มีสิทธิทำคำร้องยื่นเรื่องราวขอให้เพิ่มชื่อของตนเข้าในบัญชีนั้นได้

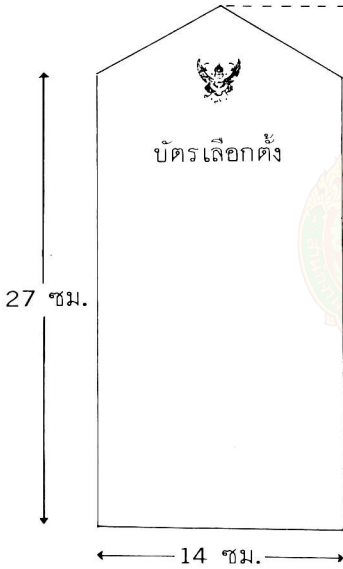
๕. เมื่อหมดเขตการสมัครรับเลือกตั้งแล้ว จะต้องมีการประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตนั้นทั้งหมดให้ประชาชนทราบ ต่อจากนั้นผู้มีสิทธิรับ

ตัวอย่างเลขหมายประจำตัวผู้สมัคร

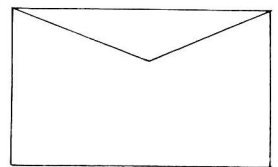
ด้านนอก

ด้านใน

เมื่อพับแล้วด้านหน้า

เมื่อพับแล้วด้านหลัง

ตัวอย่างบัตรเลือกตั้งขนาดที่หนึ่ง

เลือกตั้งก็จะทำการโฆษณาคุณสมบัติ นโยบาย และวิธีการปฏิบัติงานของตน ให้ประชาชนทราบ

๖. ในวันเลือกตั้ง เจ้าพนักงานซึ่งมีหน้าที่ในการเลือกตั้งจะต้องเข้าไปประจำหน้าที่ตั้งแต่เวลาเปิดให้มีการเลือกตั้งจนกระทั่งถึงเวลาเลิกการเลือกตั้ง เจ้าพนักงานเหล่านี้จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการออกเสียงเลือกตั้ง พร้อมทั้งควบคุมดูแลให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและยุติธรรม ด้วย

๗. ในวันเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง จะไปลงคะแนนเสียงตามสิทธิของตน ส่วนวิธีออกเสียงนั้นในประเทศเราเคยใช้บัตรเลือกตั้งซึ่งมีรูปร่างลักษณะที่ดูได้สะดวก ออกเสียงได้สะดวก แต่การใช้บัตรในการออกเสียงเลือกตั้งนี้ ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสมควร เรื่องนี้รัฐบาลและเจ้าพนักงานจะเป็นผู้ชี้แจงให้ประชาชนทราบในเวลามีการเลือกตั้งแต่ละครั้ง

๘. เมื่อหมดเวลาในการเลือกตั้งแล้ว จะมีการนับคะแนนโดยมีกรรมการเข้าควบคุมการนับอย่างเข้มแข็ง ในการนับคะแนนนั้นเสมียนคะแนนและกรรมการจะเป็นผู้บันทึกไว้ว่า ผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งคนใดได้คะแนนเท่าใด เมื่อรวมผลในครั้งสุดท้ายได้แล้ว ก็จะนำผลของการลงคะแนนรวมทั้งหีบบัตรและบัตรเลือกตั้งไปรวบรวมไว้เป็นหลักฐานที่ศาลากลางจังหวัดต่าง ๆ

๙. ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นประธานการเลือกตั้งภายในจังหวัดของตน จะรวบรวมคะแนน และหลักฐานการเลือกตั้งทั้งหมดไว้ เมื่อได้คะแนนเสียงทั้งหมดจากทุกหน่วยเลือกตั้งแล้วก็จะประกาศให้ประชาชนทราบว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งต่อไป

ระเบียบและวิธีการเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่กล่าวมานี้ เป็นแต่เพียงเรื่องราวย่อ ๆ และข้อความสำคัญที่เธอควรทราบไว้เท่านั้นเอง เมื่อถึงคราวเลือกตั้งแต่ละครั้ง เธอจะได้ทราบเรื่องราวมากกว่านี้อีก

การให้ความยุติธรรมในการเลือกตั้ง

โดยเหตุที่การเลือกตั้งมีความสำคัญต่อการปกครองของประเทศเป็นอันมาก รัฐบาลจึงจำเป็นต้องดูแลให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและให้ความยุติธรรมแก่คนทุกคน ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้หลายอย่าง เช่น

๑. ห้ามมิให้นายจ้างกักกันมิให้ลูกจ้างของตน ไม่ให้ไปออกเสียงเลือกตั้ง ข้าราชการก็ได้รับอนุญาตให้ลาไปออกเสียงในวันนั้น

๒. ห้ามมิให้มีการบังคับหรือขู่เข็ญด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไปลงคะแนนให้แก่คนใดคนหนึ่ง

๓. ห้ามมิให้เจ้าพนักงานที่มีส่วนในการเลือกตั้ง กักกันหน่วงเหนี่ยวหรือขัดขวางผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง

๔. ห้ามมิให้คนต่างด้าวทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์หรือให้โทษแก่ผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง

๕. ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งหรือบุคคลอื่นใดให้สินบนแก่ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดประโยชน์หรือโทษแก่ผู้รับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง

ระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับการดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยและยุติธรรมนี้ ยังมีอีกมาก ถ้าเธอโตขึ้น เธอจะได้เรียนเพิ่มขึ้นต่อไป

ข้อที่ควรจำ

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึงการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน กล่าวง่าย ๆ ก็คือ อำนาจปกครองประเทศเป็นของประชาชน แต่ประชาชนมีจำนวนมาก ไม่สะดวกในการใช้อำนาจ จึงได้เลือกตั้งผู้แทนราษฎรไปใช้อำนาจแทน และผู้ที่ใช้อำนาจปกครองประเทศนั้น จะต้องใช้เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรซึ่งจะไปใช้อำนาจแทนประชาชน จึงเป็นหัวใจสำคัญของ การปกครองระบอบประชาธิปไตย ถ้าเราเลือกได้ผู้แทนราษฎรที่ดี ประเทศก็เจริญก้าวหน้า บ้านเมืองก็สงบเรียบร้อย และเราก็อยู่เย็นเป็นสุข ถ้าเราเลือกได้ผู้แทนราษฎรไม่ดี การปกครองประเทศก็ล้มเหลว หรือยุ่งยาก

ผู้แทนราษฎรที่ดีควรเป็นคนมีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติดี มีความขยันขันแข็ง และมีความต้องการที่จะรับใช้ประชาชนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ระเบียบ และวิธีการในการเลือกตั้ง ต้องเป็นไปตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง

กิจกรรมที่ควรทำ

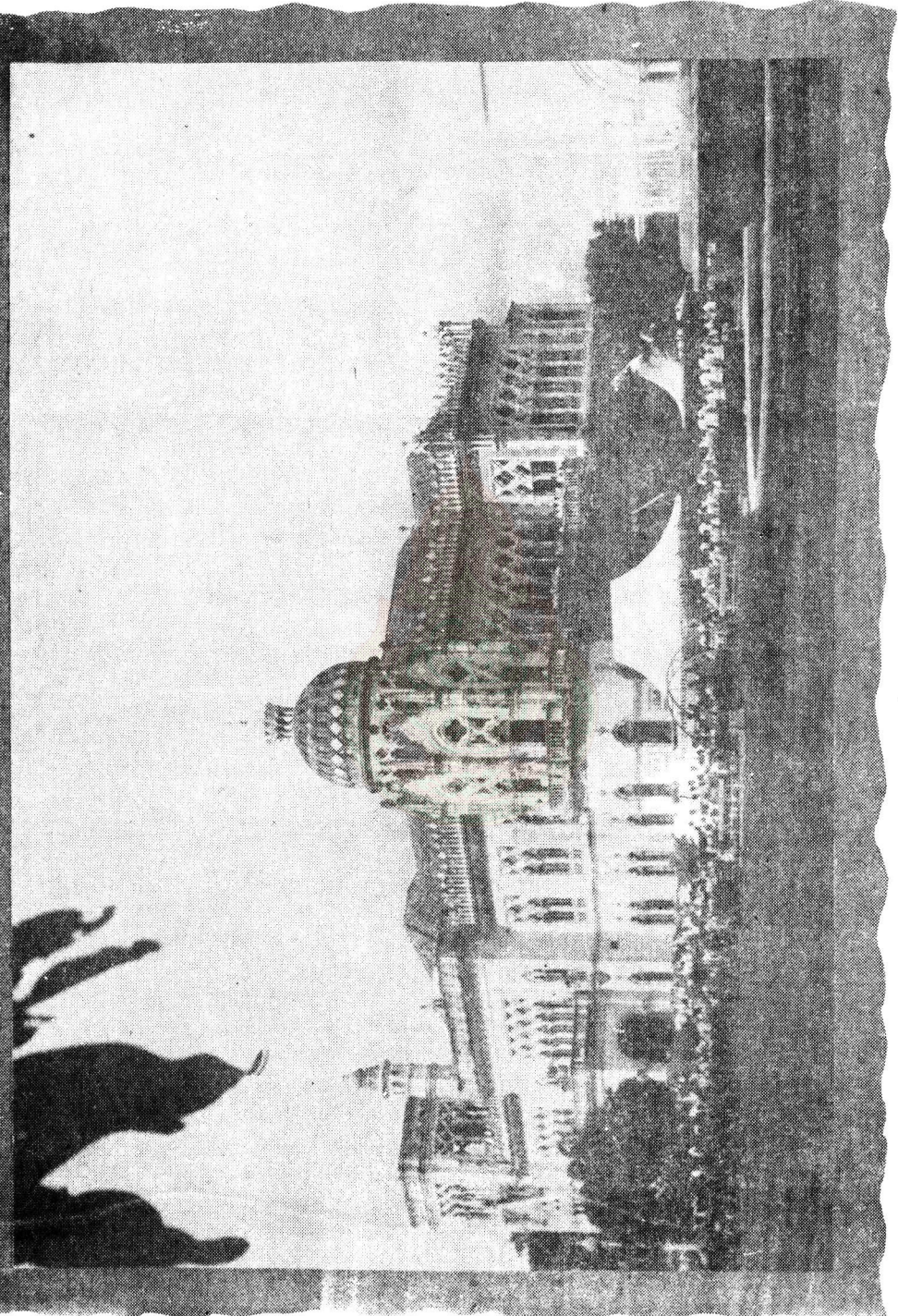
๑. ส่งเสริมให้นักเรียนมีการเลือกตั้งหัวหน้าชั้น กรรมการประจำชั้นหรือกรรมการของโรงเรียน โดยอนุโลมตามหลักการและวิธีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร.

๒. ฝึกหัดให้นักเรียนทดลองเลือกตั้งผู้แทนราษฎรตามหลักการและวิธีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ให้นักเรียนรู้จักเลือกคนดี รู้จักการใช้สิทธิ รู้วิธีการลงบัตร

๓. ส่งเสริมให้นักเรียนได้ไปดูการเลือกตั้งในโอกาสต่าง ๆ เช่น การเลือกผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกสภาเทศบาลและสภาจังหวัด การเลือกผู้แทนราษฎรเท่าที่จะพึงมีและสามารถทำได้

คำถาม

๑. ที่ว่าการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน หมายความว่าอย่างไร
 ๒. การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรมีความสำคัญอย่างไร
 ๓. ถ้านักเรียนมีโอกาสเลือกผู้แทนราษฎร นักเรียนจะเลือกบุคคลอย่างไร
 ๔. เหตุใดจึงไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
 ๕. ผู้แทนราษฎรที่ดีและไม่ดี มีประโยชน์หรือมีโทษต่อประเทศชาติอย่างไรบ้าง
-

ทำเนียบรัฐบาล

บทที่ ๕

ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง

ในชั้นประถมปีที่ ๕ เธอได้เรียนเรื่องระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น
ในชั้นประถมปีที่ ๖ เธอได้เรียนเรื่องระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค มาแล้ว
ในชั้นประถมปีที่ ๗ นี้ เธอจะได้เรียนเรื่องระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง
ต่อไป

ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง หมายถึงการบริหารราชการของ
ประเทศโดยคณะรัฐบาลตามแนวนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา การบริหาร
ราชการส่วนกลางนั้น เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีนายกรัฐมนตรี
เป็นประธาน นายกรัฐมนตรีเป็นประมุขของรัฐบาล นอกจากจะมีหน้าที่
รับผิดชอบในการดำเนินงานของรัฐบาลทั้งหมดแล้ว ยังต้องเป็นผู้บังคับบัญชา
กิจการในสำนักนายกรัฐมนตรีด้วย ส่วนรัฐมนตรีนั้นก็เป็นผู้รับผิดชอบในงานของ
กระทรวงของตน กระทรวงแต่ละกระทรวงยังแบ่งแยกออกเป็นกรม ภายในกรม
มีอธิบดีเป็นผู้รับผิดชอบ กรมแยกเป็นกอง มีผู้อำนวยการกองหรือหัวหน้ากอง
เป็นผู้รับผิดชอบ และกองก็แยกเป็นแผนก ซึ่งมีหัวหน้าแผนกเป็นผู้รับผิดชอบ
อีกทีหนึ่ง ดังนั้นแผนกจึงเป็นหน่วยงานที่เล็กที่สุดในระบบของการบริหารราชการ
ส่วนกลาง

นอกจากกระทรวงและกรมแล้ว ยังมีสำนักงานบางแห่งซึ่งไม่เข้าข่ายที่จะ
แต่งตั้งเป็นกระทรวงหรือกรมได้ แต่หน่วยงานเหล่านั้นก็มีงานที่สำคัญมากพอที่

จะเทียบเท่ากับกระทรวง หรือกรมได้ หน่วยงานที่เทียบเท่ากระทรวง เรียกว่า ทบวง ส่วนหน่วยงานที่เทียบเท่ากรมได้แก่ ทบวงการเมืองที่มีฐานะเทียบเท่ากรม

หน่วยงานที่กล่าวมานี้ ถึงแม้จะแบ่งแยกกันเป็นส่วน ๆ และมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเป็นส่วนสัดส่วนอยู่แล้วก็ตาม หน่วยงานเหล่านั้นก็ตกอยู่ในความรับผิดชอบของคณะรัฐมนตรีทั้งหมด เธอจะเห็นได้ว่าคณะรัฐมนตรีนั้นมิอำนาจและหน้าที่มากมาย

อำนาจและหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้ประเทศชาติรุ่งเรือง ให้ประชาชนอยู่กินด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ป้องกันมิให้ข้าศึกศัตรูจากภายนอกมารุกรานประเทศได้นอกจากนั้นยังมีหน้าที่ทะนุบำรุงการคมนาคม ขนส่ง เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การศึกษา วัฒนธรรม และการสาธารณสุขอีกด้วย งานของคณะรัฐมนตรีนั้นมีอยู่มากมายกว่าที่กล่าวสั้น ๆ นี้อีก ที่ยกมากล่าวเพียงเท่านี้ ก็เพื่อช่วยให้เธอได้เห็นงานที่สำคัญจริง ๆ เท่านั้น

คณะรัฐมนตรีประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่าง ๆ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีรองนายกรัฐมนตรีช่วยบริหารงานด้วย รัฐมนตรีแต่ละคนต้องเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถสูง มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความขยันขันแข็งในการทำงานมาก ส่วนนายกรัฐมนตรีนั้นยังต้องมีความสามารถสูงมากเป็นพิเศษ คือต้องมีคุณสมบัติพิเศษ พอที่จะเป็นผู้นำของคนทั้งหลายได้

คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายในการบริหารงานต่อรัฐสภา เมื่อได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภาแล้วก็ต้องดำเนินงานตามนโยบายที่ได้แถลงไว้แล้ว รัฐมนตรีของกระทรวงแต่ละกระทรวงต้องดำเนินงานในกระทรวงของตนให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะรัฐมนตรี และในขณะเดียวกันก็ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับงานภายในกระทรวงของตนด้วย

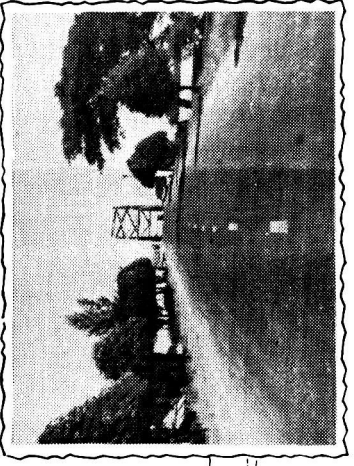
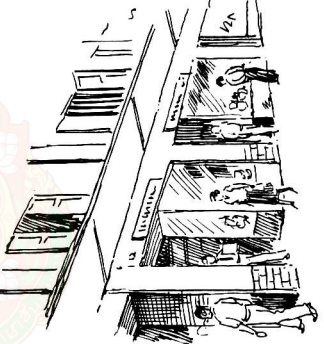
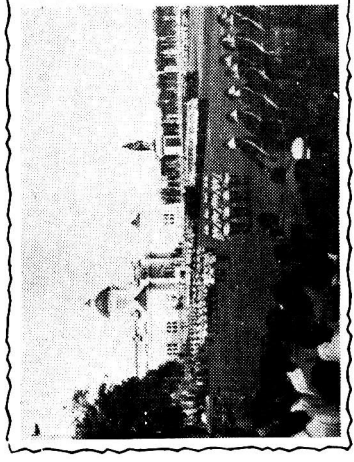
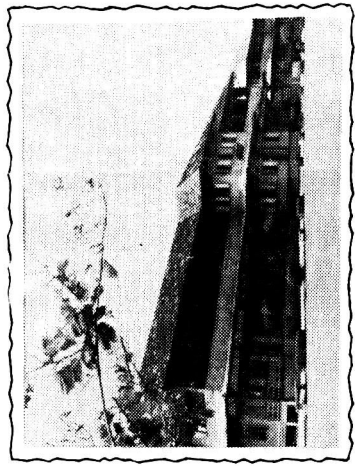
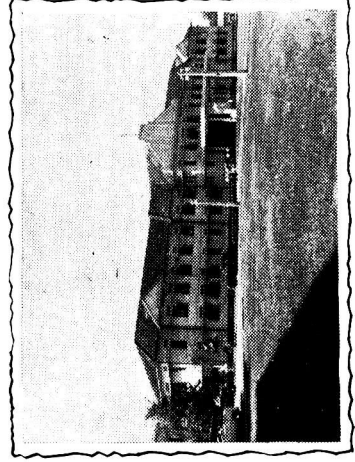
กระทรวงต่าง ๆ

เขตรอบมาแล้วว่ารัฐมนตรีนั้นเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานในกระทรวงของตน เขคงอยากทราบต่อไปว่ามีกระทรวงอะไรบ้าง และกระทรวงเหล่านั้นมีความรับผิดชอบต่องานชนิดไหน ในสมัยปัจจุบันเรามีกระทรวงต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. สำนักนายกรัฐมนตรี มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชา มีรองนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ช่วยด้วย เวล่านายกรัฐมนตรีไม่สามารถปฏิบัติราชการได้ รองนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการแทน

สำนักนายกรัฐมนตรีมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี นอกจากนั้นยังมีหน้าที่เกี่ยวกับการท่าบประมาณของแผ่นดิน และราชการอื่น ๆ ที่มีได้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นสำนักงานกลางของคณะรัฐมนตรีก็ได้

สำนักนายกรัฐมนตรีแบ่งส่วนราชการออกเป็นหลายส่วน เช่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี สภาการศึกษาแห่งชาติ สำนักงบประมาณ และสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

สถานที่หรืองานบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการส่วนกลาง

สำนักงานเหล่านี้มีหน้าที่ต่าง ๆ กัน ในที่นี้เธอยังไม่จำเป็นต้องทราบรายชื่อทั้งหมด เพราะมีอยู่มากด้วยกัน

๒. กระทรวงกลาโหม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชา กระทรวงนี้มีหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันราชอาณาจักร แบ่งส่วนราชการออกเป็นกองทัพใหญ่ ๆ ๓ กองทัพ คือ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ แต่ละกองทัพยังแบ่งส่วนราชการออกเป็นหน่วยต่าง ๆ อีกมาก

๓. กระทรวงการคลัง มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินของแผ่นดิน ทำการเก็บภาษีอากร เพื่อหารายได้ให้แก่รัฐบาลและทำการควบคุมดูแลการเบิกจ่ายเงินของหน่วยราชการต่าง ๆ กระทรวงการคลังแบ่งส่วนราชการเป็นกรมใหญ่ ๆ หลายกรม เช่น กรมธนารักษ์ กรมบัญชีกลาง กรมศุลกากร กรมสรรพสามิต และกรมสรรพากร เป็นต้น

๔. กระทรวงการต่างประเทศ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการต่างประเทศ เช่น แต่งตั้งเอกอัครราชทูตไปประจำประเทศต่าง ๆ และทำการติดต่อกับเอกอัครราชทูตประเทศต่าง ๆ ที่เข้ามาประจำอยู่ในประเทศไทย กระทรวงการต่างประเทศแบ่งแยกเป็นกรมที่สำคัญหลายกรม เช่น กรมการเมือง กรมพิธีการทูต กรมเศรษฐกิจ และกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย เป็นต้น

๕. กระทรวงเกษตร มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรเป็นผู้บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัด ควบคุม และส่งเสริมการเกษตรกรรม

เกี่ยวกับเรื่องพืช ข้าว การประมง การปศุสัตว์ และการป่าไม้ ก็อยู่ใน
อำนาจหน้าที่ของกระทรวงนี้ด้วย กระทรวงเกษตรมีกรมที่สำคัญหลายกรม
เช่น กรมชลประทาน กรมการข้าว กรมประมง และกรมป่าไม้ เป็นต้น

๖. กระทรวงคมนาคม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมเป็นผู้
บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัด ควบคุมและส่งเสริมการคมนาคม
ขนส่งทั่วประเทศ กระทรวงคมนาคมแบ่งเป็นกรมที่สำคัญหลายกรม เช่น กรม
ไปรษณีย์โทรเลข กรมเจ้าท่า และกรมการขนส่งทางบก เป็นต้น

๗. กระทรวงมหาดไทย มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้
บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองท้องที่ บำบัดทุกข์ บำรุงสุข
ของราษฎร บังคับสาธารณภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบ้านเมือง
กระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงที่ใหญ่ และมีความสำคัญมาก ผู้แทน
กระทรวงมหาดไทยที่ไปประจำในท้องที่ต่าง ๆ นั้นเป็นหัวหน้าส่วนราชการ
นั้น ๆ ด้วย เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าส่วนราชการในจังหวัด และ
นายอำเภอเป็นหัวหน้าส่วนราชการในอำเภอ เป็นต้น

กระทรวงมหาดไทยมีกรมที่สำคัญอยู่หลายกรม เช่น กรมตำรวจ
กรมที่ดิน กรมประชาสัมพันธ์ กรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน
และกรมอัยการ เป็นต้น

๘. กระทรวงยุติธรรม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้
บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่ทางตุลาการเกี่ยวกับศาลยุติธรรม ในทางตุลาการนั้น

กระทรวงยุติธรรมแบ่งแยกเป็นสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี และสำนักงานปลัดกระทรวงเท่านั้น แต่ในทางศาลซึ่งเป็นผู้วินิจฉัยคดีต่าง ๆ นั้น แบ่งแยกเป็นศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ ศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลจังหวัด ศาลแขวง และศาลคดีเด็กและเยาวชน

๙. กระทรวงศึกษาธิการ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาอบรมกุลบุตรกุลธิดาทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังต้องดูแลและส่งเสริมกิจการทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมด้วย กระทรวงศึกษาธิการแบ่งแยกเป็นกรมใหญ่ๆ ได้หลายกรม เช่น กรมสามัญศึกษา กรมวิสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรมการฝึกหัดครู กรมพลศึกษา และกรมวิชาการ เป็นต้น

เธอควรทราบด้วยว่า โรงเรียนประถมศึกษาซึ่งมีอยู่กระจัดกระจายทั่วประเทศนั้น อยู่ในความดูแลของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย กรมสามัญศึกษาและกรมวิสามัญศึกษา กรมทั้ง ๓ เป็นผู้จัดการศึกษาในระดับนี้ให้แก่เธอ เมื่อเธอโตขึ้นและได้เข้าเล่าเรียนในชั้นมัธยมศึกษา กรมวิสามัญศึกษาก็คือเป็นผู้ดูแลการศึกษาระดับนี้ให้แก่เธอ ถ้าเธอไปเรียนต่อในโรงเรียนอาชีพ กรมอาชีวศึกษาก็เป็นผู้จัดการศึกษาให้แก่เธอ หรือถ้าเธอต้องการเป็นครูและเข้าเล่าเรียนต่อในโรงเรียนฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครูก็เป็นผู้จัดการศึกษาด้านนี้ให้แก่เธอ ส่วนกรมวิชาการนั้นมีหน้าที่จัดหลักสูตรและจัดหาแบบเรียนมาให้เธอได้ใช้เล่าเรียน

๑๐. กระทรวงเศรษฐการ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการเป็นผู้บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการค้าขายและการเศรษฐกิจของ

ประเทศ กระทรวงเศรษฐกิจมีกรมสำคัญหลายกรม เช่น กรมการค้าต่างประเทศ กรมการค้าภายใน กรมการสหเทศ และกรมทะเบียนการค้า เป็นต้น

๑๑. กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ เป็นผู้บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในด้านต่าง ๆ กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ แบ่งเป็นกรมสำคัญหลายกรม เช่น กรมทางหลวง กรมทรัพยากรธรณี กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิเทศสหการ กรมสหกรณ์ที่ดิน กรมชลประทาน กรมสหกรณ์พาณิชย์และชนกิจ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นต้น

๑๒. กระทรวงสาธารณสุข มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมอนามัยและป้องกันการเจ็บป่วยให้แก่ประชาชน กระทรวงสาธารณสุขแบ่งเป็นกรมที่สำคัญหลายกรม เช่น กรมการแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และกรมอนามัย เป็นต้น

๑๓. กระทรวงอุตสาหกรรม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นผู้บังคับบัญชา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัด ควบคุม และส่งเสริมการอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมมีกรมที่สำคัญอยู่หลายกรม เช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมวิทยาศาสตร์ และกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นต้น

เมื่อเธอได้เรียนถึงเรื่องของกระทรวงต่าง ๆ แล้ว เธอจะทราบได้ว่า อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีนั้นกว้างขวางและมากมายเพียงใด แทบจะกล่าว

ได้ว่า การดำเนินชีวิตของประชาชนทั้งหลายนั้นต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการของคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น สมมุติว่าเธอกำลังเล่าเรียนอยู่ เธอก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการของกระทรวงศึกษาธิการ ถ้าบิดามารดาของเธอทำมาหากินทางการเกษตร การงานของท่านย่อมเกี่ยวข้องกับกระทรวงเกษตร ถ้าท่านค้าขายอาชีพของท่านต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทรวงเศรษฐกิจ ถ้าท่านทำอุตสาหกรรมอาชีพของท่านก็เกี่ยวข้องกับกระทรวงอุตสาหกรรม ถ้าเธอเจ็บป่วยและต้องไปรักษาตัวที่สุซศาลา หรือโรงพยาบาล กระทรวงสาธารณสุขก็เป็นผู้ให้บริการในการรักษาโรค การที่เราอยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุขอยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะกระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่ปกครองท้องที่และจัดหาตำรวจมาป้องกันโจรผู้ร้ายให้แก่เรา

การบริหารราชการส่วนกลางนั้นมิใช่จะทำการบริหารเฉพาะในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองหลวงเท่านั้น กระทรวงและกรมต่าง ๆ ย่อมแต่งตั้งข้าราชการของตนออกไปคอยรับใช้ประชาชนในท้องที่และท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย ท้องที่ใดเป็นชุมนุมชนใหญ่ ก็มีข้าราชการที่เป็นตัวแทนของกระทรวงและกรมต่าง ๆ อยู่มาก ท้องที่ใดเล็กก็มีข้าราชการน้อยลงไปตามส่วนด้วย ถึงอย่างไรก็ตาม เธอก็จะได้รับบริการจากการบริหารราชการแผ่นดินอย่างทั่วถึง ไม่ว่าเธอจะอยู่ส่วนใดของประเทศ

ข้อที่ควรจำ

ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง หรือการปกครองประเทศในส่วนกลาง หมายถึงการที่คณะรัฐบาลดำเนินกิจการของประเทศตามแนวนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา

การบริหารราชการส่วนกลางเป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีรัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของแต่ละกระทรวงไป แม้หน้าที่จะแบ่งแยกกันเป็นกระทรวง ๆ แต่คณะรัฐมนตรีจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน

หน่วยงานที่สำคัญในส่วนกลาง คือ สำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงต่าง ๆ ในปัจจุบันมีกระทรวงอยู่ ๑๒ กระทรวง แบ่งงานใหญ่ ๆ ที่สำคัญออกเป็น ๑๒ อย่าง และเมื่อนับสำนักนายกรัฐมนตรีด้วยก็เป็นหน่วยงานที่สำคัญยิ่ง ๑๓ กระทรวงด้วยกัน

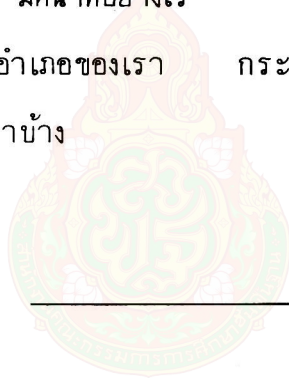
กระทรวงแบ่งเป็นกรม กรมแบ่งเป็นกอง และกองแบ่งเป็นแผนก มีหัวหน้ารับผิดชอบในงานส่วนย่อยตามลำดับกันไป

กิจกรรมที่ควรทำ

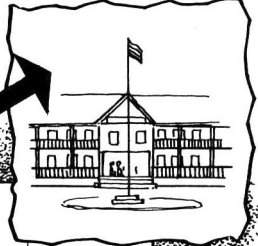
๑. ส่งเสริมให้นักเรียนสะสมรูปภาพของกระทรวงต่าง ๆ และให้เขียนคำอธิบายว่า กระทรวงนั้น ๆ มีหน้าที่สำคัญ ๆ อย่างไร
- ๒.พานักเรียนไปเยี่ยมกระทรวง หรือหน่วยงานสาขาของกระทรวง ซึ่งมีอยู่ ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือศาลากลางจังหวัด
- ๓.ให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายเรื่องพลเมืองมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทรวงต่าง ๆ อย่างไร

คำถาม

๑. ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นแตกต่างจากส่วนกลางอย่างไร
๒. คณะรัฐมนตรี คืออะไร ประกอบด้วยตำแหน่งอะไรบ้าง
๓. ระเบียบบริหารราชการส่วนกลางแบ่งหน่วยงานอย่างไร
๔. ที่ศาลากลางจังหวัดมีหน่วยงานซึ่งแยกมาจากส่วนกลางอะไรบ้าง และหน่วยงานนั้น ๆ มีหน้าที่อย่างไร
๕. ในท้องถิ่นหรืออำเภอของเรา กระทรวงใดได้จัดอะไรให้เป็นประโยชน์ต่อเราบ้าง

การเสียดสี

บทที่ ๕

การเก็บภาษีอากรและการใช้จ่ายของรัฐบาล

เธอได้เรียนในบทก่อนแล้วว่า รัฐบาลต้องกระทำกิจการหลายอย่าง เพื่อให้ประชาชนได้รับความร่มเย็นเป็นสุข และทำให้ประเทศชาติรุ่งเรือง การที่รัฐบาลจะดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางถึงขนาดนั้นก็เพราะว่า รัฐบาลมีเงินมากพอที่จะใช้จ่ายได้ เงินของรัฐบาลนั้นได้มาจากภาษีอากรที่เก็บจากประชาชน และรัฐบาลก็นำเงินที่เก็บได้ไปใช้จ่ายเพื่อบำรุงความสุขของประชาชนอีกทีหนึ่ง

ภาษีอากรที่รัฐบาลเก็บจากประชาชนนั้นมีอยู่มากมายหลายอย่าง เช่น ภาษีที่ดิน ภาษีการค้า ภาษีสินค้าขาเข้า ภาษีสินค้าขาออก ภาษีรายได้ และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เป็นต้น การเรียกเก็บภาษีอากรจากประชาชนนั้น รัฐบาลย่อมมีหลักในการเก็บ และเมื่อจะเก็บภาษีใด ๆ รัฐบาลก็ต้องออกกฎหมายเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตาม หลักในการเก็บภาษีที่เธอควรทราบนั้นมีอยู่หลายอย่างดังจะกล่าวต่อไป

กฎหมายเกี่ยวกับการเก็บภาษีอากร

เวลารัฐบาลจะเก็บภาษีอากรจากประชาชน รัฐบาลจำเป็นต้องออกกฎหมายประกาศให้ประชาชนทราบและปฏิบัติตามเสียก่อน มิใช่ว่านี่ก็อยากเก็บภาษีอะไร เมื่อใด และเก็บมากน้อยเท่าใดก็เก็บได้ตามอำเภอใจ ถ้ารัฐบาลขึ้นทำเช่นนั้น บ้านเมืองก็ปั่นป่วน การทำมาค้าขายจะหยุดชะงัก และการวางแผนงานเพื่อพัฒนาการเศรษฐกิจก็จะไม่ได้ผล

กฎหมายสำคัญเกี่ยวกับการเก็บภาษีอากร เรียกกันว่าพระราชบัญญัติประมวลรัษฎากร กฎหมายฉบับนี้บอกให้ประชาชนทราบว่ารัฐบาลจะเก็บภาษีอะไร ในอัตราเท่าใด เรียกเก็บจากคนประเภทใด ในเวลาไหน ข้อความละเอียดในประมวลรัษฎากรนั้นมีมาก เธอไม่จำเป็นต้องทราบเรื่องเหล่านั้นอย่างละเอียดก็ได้

แต่เธอควรทราบว่าหน่วยงานใดมีหน้าที่เก็บภาษีอากร และเจ้าพนักงานประเภทใดเป็นผู้สามารถชี้แจงให้ทราบว่า ประชาชนจะต้องเสียภาษีอย่างไร หน้าที่ในการเก็บภาษีอากรนั้นตกอยู่กับกรมสรรพากร กรมสรรพสามิต และกรมศุลกากร ในกระทรวงการคลัง กรมสรรพากรเป็นผู้รวบรวมภาษีทั่วไปซึ่งประชาชนจะต้องชำระ กรมนี้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ออกไปประจำตามท้องที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ เจ้าหน้าที่ในระดับจังหวัดเรียกว่า สรรพากรจังหวัด ในระดับอำเภอเรียกว่า สมุหบัญชี เจ้าหน้าที่เหล่านี้เป็นผู้ชี้แจงให้ประชาชนทราบถึงประเภทและอัตราภาษีที่ประชาชนจะต้องชำระ พร้อมทั้งเป็นผู้เรียกเก็บภาษีเมื่อถึงกำหนดเวลาด้วย ถ้าคนใดไม่เสียภาษีตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่ดังกล่าวก็มีหน้าที่ตรวจสอบและจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษด้วย

กรมสรรพสามิตมีหน้าที่เก็บภาษีประเภทหนึ่ง ได้แก่ภาษีสุราและยาสูบ เจ้าหน้าที่ของกรมนี้ในระดับจังหวัดเรียกว่า สรรพสามิตจังหวัด ในระดับอำเภอเรียกว่า สรรพสามิตอำเภอ นอกจากเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะมีหน้าที่ในการเก็บภาษีของเสพติดโดยตรงแล้ว ยังมีหน้าที่ควบคุมการผลิตและการจำหน่ายสิ่งของเหล่านั้นด้วย

กรมศุลกากรมีหน้าที่เก็บภาษีสินค้าขาออกและสินค้าขาเข้า เจ้าหน้าที่ของกรมนี้ มิได้ไปประจำอยู่ตามอำเภอและจังหวัดทั่วประเทศ แต่จะอยู่ประจำตามชายแดน หรือด่านซึ่งเป็นที่ขนส่งสินค้าออกนอกประเทศ หรือรับสินค้าเข้าประเทศเท่านั้น เราเรียกเจ้าหน้าที่เหล่านี้ว่า พนักงานศุลกากรักษ์ เจ้าหน้าที่ศุลกากรักษ์ทำหน้าที่ประเมินราคาสินค้าและเรียกเก็บภาษีจากผู้นำสินค้าออกจากประเทศและนำสินค้าเข้ามาขายในประเทศ

การเรียกเก็บภาษีชนิดต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว เจ้าพนักงานเกี่ยวกับภาษีต่าง ๆ ต้องยึดพระราชบัญญัติประมวลรัษฎากร กฎหมายพิกัตอัตราศุลกากร และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการนี้เป็นหลัก และดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้น ๆ ทุกประการ

หลักในการเก็บภาษีอากร

การเก็บภาษีอากรนั้นรัฐบาลก็ต้องการเก็บให้ได้มาก เพื่อให้คุ้มกับค่าใช้จ่ายเป็นธรรมดา แต่ก็มีใ้ชาวรัฐบาลจะตั้งหน้าตั้งตาเก็บเอาโดยไม่ได้นึกถึงความเดือดร้อนของประชาชน ถ้ารัฐบาลเก็บภาษีโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของประชาชน บ้านเมืองก็อาจจะระส่ำระสายได้

กล่าวโดยทั่วไป นักการคลังมักวางหลักในการเก็บภาษีไว้หลายอย่างหลักสำคัญที่เธอควรทราบมีดังต่อไปนี้

๑. ความสามารถในการเสียภาษี การเรียกเก็บภาษีนั้นรัฐบาลต้องคำนึงว่าประชาชนต้องมีรายได้มากพอที่จะเสียภาษีได้โดยไม่เดือดร้อนเกินไป ถ้าเรียกเก็บมากเกินไป ประชาชนก็จะเดือดร้อน แต่ถ้าเรียกเก็บน้อยเกินไป

รายได้ของรัฐบาลก็จะตกต่ำ ไม่พอกับรายจ่าย ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องศึกษา
 ดูว่าจะเก็บในอัตราเท่าใด ประชาชนจึงจะเสียได้โดยไม่เดือดร้อน และรัฐบาล
 ก็มีรายได้พอเพียงกับรายจ่าย

๒. ความยุติธรรมในการเก็บภาษี การเก็บภาษีนั้นรัฐบาลจำเป็นต้อง
 เรียกเก็บภาษีเสมอหน้ากัน จะเก็บภาษีจากบุคคลบางจำพวก และงดเว้นไม่เก็บ
 ภาษีจากบุคคลบางจำพวกเลยไม่ได้ นอกจากนั้นรัฐบาลยังต้องคำนึงถึง
 รายได้ของประชาชนด้วย คนที่มีรายได้สูงก็ให้เสียภาษีมาก ส่วนคนที่มี
 รายได้ต่ำก็ให้เสียน้อยลงไปตามส่วน มิใช่ว่าจะเรียกเก็บภาษีจากคนทุกคน
 เท่ากันหมด

๓. การเก็บภาษีต้องมีมาตรฐานอันแน่นอน และเป็นที่เชื่อถือได้ เช่น
 จะต้องมีตัวบทกฎหมายบอกว่าจะให้เก็บภาษีชนิดใด เก็บในอัตราเท่าใด ใคร
 เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีประเภทนั้น ๆ และจะต้องเสียภาษีเมื่อใดเป็นต้น วิธี
 การประเมินภาษีก็ต้องเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้ และเป็นที่เข้าใจแก่ประชาชน
 โดยทั่วไป

๔. การเก็บภาษีต้องประหยัดค่าใช้จ่าย หมายความว่า การเก็บภาษี
 อากรัฐบาลจะต้องมีเจ้าหน้าที่ จะต้องมีเครื่องมือ และจะต้องมีค่าใช้จ่าย
 ในการเก็บภาษี ถ้ารัฐบาลต้องจ้างคนมากเกินไป หรือใช้เครื่องมือที่แพง
 เกินไป หรือต้องเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไป เงินที่เก็บได้จากภาษีก็จะรั่วไหล
 ไปหมด รัฐบาลก็จะขาดรายได้ ดังนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นต้องวางระเบียบใน
 การเก็บภาษีให้รัดกุม และให้เสียค่าใช้จ่ายแต่พอสมควร

๕. เวลาเก็บภาษีต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน หลักนี้เป็นหลักที่สำคัญมาก ถ้าประชาชนไม่ได้รับความสะดวกในการเสียภาษี ประชาชนอาจหลีกเลี่ยงการเสียภาษี ซึ่งจะเป็นเหตุให้รัฐบาลมีรายได้ตกต่ำลง

การใช้จ่ายของรัฐบาล

เมื่อรัฐบาลเก็บภาษีอากรได้แล้ว ก็นำมาใช้จ่ายในการทะนุบำรุงประเทศชาติและประชาชนต่อไป เวลารัฐบาลจะจ่ายเงินนั้น มิใช่ว่าจะจ่ายเอาตามชอบใจโดยไม่มีหลักเกณฑ์ ความจริงก่อนที่รัฐบาลจะจ่ายเงินในรอบปีหนึ่ง ๆ นั้น รัฐบาลต้องออกกฎหมายเสียก่อน กฎหมายที่ออกมานี้เรียกกันว่าพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี เมื่อรัฐสภารับรองพระราชบัญญัติงบประมาณแล้ว รัฐบาลจึงจะจ่ายเงินได้ ในการจ่ายเงินนั้น รัฐบาลก็ต้องจ่ายให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติงบประมาณ ซึ่งรัฐสภาได้รับรองแล้ว จะจ่ายนอกเหนือไปจากนั้นไม่ได้ ถ้ามีกรณีพิเศษเกิดขึ้น รัฐบาลก็ต้องแก้ไขพระราชบัญญัติงบประมาณ หรือทำพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม แล้วเสนอให้รัฐสภารับรองใหม่ จึงจะจ่ายเงินตามกรณีพิเศษนั้นได้

ก่อนที่จะออกพระราชบัญญัติงบประมาณ รัฐบาลต้องทำงบประมาณเสียก่อน หน่วยราชการ ซึ่งมีหน้าที่ในการทำงานงบประมาณโดยตรงได้แก่สำนักงานงบประมาณ ซึ่งเป็นหน่วยราชการในสำนักนายกรัฐมนตรี

การทำงานงบประมาณนั้นเริ่มต้นด้วยการประเมินรายได้ของรัฐโดยสำนักงานงบประมาณเป็นผู้รวบรวมสถิติเกี่ยวกับรายได้ของหน่วยราชการต่าง ๆ แล้วนำมากะประมาณว่า รายได้ในรอบปีต่อไปจะมีมากน้อยเพียงใด การกำหนด

รายได้นี้จะต้องทำด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะถ้ากำหนดผิดไป
รัฐบาลอาจหาเงินได้ไม่พอกับรายจ่ายในรอบปีนั้น

เมื่อกำหนดรายได้แล้ว จึงเริ่มคำนวณรายจ่ายของหน่วยงานต่าง ๆ
ต่อไป หน่วยราชการทั้งประเทศจะต้องเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย
ทั้งหมดไปยังสำนักงบประมาณ เช่น กรมต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ ก็
จะคำนวณรายจ่ายเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การส่งเสริมศาสนา และการ
ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม กรมต่าง ๆ ในกระทรวงเกษตร กระทรวงคมนาคม
กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข หรือกระทรวงอื่น ๆ ก็เสนอ
รายจ่ายของงานที่จะต้องทำหรือคิดขยาย เช่นเดียวกัน ต่อจากนั้นก็ต้อง
ประชุมปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จำเป็นเพียงใด และจำเป็นจะ
ต้องจ่ายมากน้อยเพียงใด ในการทำงานงบประมาณรายจ่ายนั้นสำนักงบประมาณ
จะต้องดูแลไม่ให้รัฐบาลจ่ายเงินเกินรายได้ที่ควรจะได้ในรอบปีนั้น ถ้ามี
ความจำเป็นจะต้องจ่ายเกินรายได้ สำนักงบประมาณและกระทรวงการคลัง
จะต้องพิจารณาร่วมกันว่า จะหารายได้พิเศษมาชดเชยได้อย่างไร ส่วนมาก
ก็มักพิจารณาจากเงินกู้ภายในประเทศ หรือเงินกู้จากต่างประเทศ

เมื่อทำงานงบประมาณเสร็จเรียบร้อยแล้วก็เสนอขบประมาณนั้นให้รัฐสภา
พิจารณาต่อไป ถ้ารัฐสภาเห็นด้วยกับขบประมาณนั้น ก็ลงมติให้ประกาศใช้
เป็นกฎหมาย ดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น

เธอคงสงสัยว่า เมื่อหน่วยราชการต่าง ๆ จ่ายเงินไปนั้น ใครจะเป็นผู้
ดูแลให้หน่วยราชการเหล่านั้นจ่ายตามพระราชบัญญัติงบประมาณ ซึ่งรัฐสภา
รับรองแล้ว หน่วยราชการที่มีหน้าที่ควบคุมการจ่ายเงินของรัฐบาลนั้นได้แก่
สำนักงบประมาณ และกรมบัญชีกลางในกระทรวงการคลัง

นอกจากการควบคุมในระหว่างการจ่ายเงินแล้ว ยังต้องมีการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินหลังจากที่ได้จ่ายไปแล้วด้วย กล่าวคือเมื่อสิ้นปีงบประมาณแล้ว หน่วยราชการ อีกหน่วยหนึ่งในสำนักนายกรัฐมนตรี คือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน จะไปทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชีของหน่วยราชการต่าง ๆ เพื่อพิจารณาว่า หน่วยราชการเหล่านั้นได้ใช้จ่ายเงินถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือไม่

ตามที่กล่าวมานี้ เธอจะเห็นได้ว่าการจ่ายเงินของรัฐบาลนั้นมีระเบียบรัดกุมและดำเนินตามวิธีการที่เชื่อถือได้ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้รับความไว้วางใจจากประชาชนเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินจากภาษีอากร

ข้อที่ควรจำ

รัฐบาลจะดำเนินกิจการเพื่อทะนุบำรุงประเทศชาติ และอำนวยประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนได้ รัฐบาลจะต้องมีเงิน ถ้ารัฐบาลมีเงินน้อย ก็ทำประโยชน์ได้น้อย

เงินของรัฐบาลนั้น ได้มาจากภาษีอากร และค่าธรรมเนียมที่เก็บจากประชาชน การจะเก็บภาษีอากรหรือเรียกค่าธรรมเนียมใด ๆ จะต้องเป็นไปตามกฎหมายที่กำหนดไว้

การเสียภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมเป็นหน้าที่สำคัญของประชาชนอย่างหนึ่งซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

การเก็บภาษีอากรจากประชาชน รัฐบาลที่ดีจะต้องคำนึงถึงความสามารถของประชาชน ความยุติธรรม ความแน่นอน การประหยัด และความสะดวก

ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่คำนวณเก็บแต่ละปี รัฐบาลทำเป็นงบประมาณรายได้ และคำนวณการใช้จ่ายในกิจการต่าง ๆ โดยทำเป็นงบประมาณรายจ่าย เช่น จ่ายเกี่ยวกับกิจการทหาร การจัดการศึกษา การส่งเสริมการเกษตร การสร้างถนนหนทาง การรักษาพยาบาล และกิจการรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นต้น

กิจกรรมที่ควรทำ

๑. ให้นักเรียนช่วยกันเขียนแผนภูมิ แสดงให้เห็นทางที่มาของงบประมาณรายได้ และกิจการที่จะใช้ของงบประมาณรายจ่าย
๒. ส่งเสริมให้นักเรียนไปเยี่ยมหน่วยงานที่ประชาชนต้องเสียภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียม หรือไปสอบถามบิดามารดาว่าเคยเสียภาษีอากรค่าธรรมเนียมอะไรบ้าง
๓. ให้นักเรียนอภิปรายเรื่องรัฐบาลต้องมีรายได้จากการเก็บภาษีอากร ไม่ใช่พิมพ์ธนบัตรเองได้

คำถาม

๑. รัฐบาลได้เงินมาดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้อย่างไร
๒. เหตุใดรัฐธรรมนูญจึงต้องกำหนดให้พลเมืองมีหน้าที่เสียภาษีอากร
๓. ในการเก็บภาษีอากร รัฐบาลจะต้องคำนึงถึงหลักอะไรบ้าง
๔. รัฐบาลใช้เงินภาษีอากรที่เก็บได้ไปในทางใดบ้าง
๕. ประชาชนมีทางควบคุมการเรียกเก็บและการใช้จ่ายเงินของรัฐบาลได้อย่างไร

คำนำ

แบบเรียนสังคมศึกษา วิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ นี้ กรมวิชาการได้ขออนุมัติกระทรวงให้ นายเกรียง เอี่ยมสลกุล และนายก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็นผู้เรียบเรียงขึ้น และกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งให้นายกระจำนง แม้นญาติ เป็นผู้ตรวจจึงหวังว่าแบบเรียนเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษา สำหรับชั้นนี้ตามสมควร.

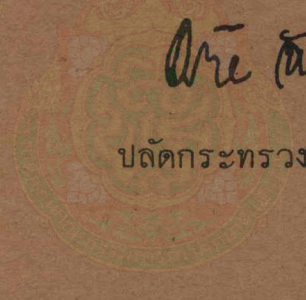
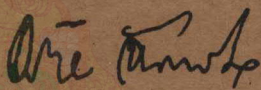
กรมวิชาการ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้แบบเรียนในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำแบบเรียนสังคมศึกษา วิชาหน้าที่
พลเมือง เพื่อใช้สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ ชั้น กระทรวง
ศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๕

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

นายกำธร สติรกุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

๘ ตุลาคม ๒๕๑๖

พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๑๕

เลขที่

